Marija fil-Mużika

minn Ivan Attard,
l-Organista tas-Santwarju Nazzjonali tal-Madonna Ta' Pinu

Daħla

Nhar il-Ħadd 20 ta' Ġunju 2010, il-poplu Għawdxi ser ifakkar b'mod solenni l-75 Anniversarju mill-Inkurunazzjoni tal-Kwadru titulari tal-Madonna ta' Pinu meqjum fis-Santwarju Nazzjonali tagħha. Dan huwa l-istess Kwadru li minnu l-Verġni Marija semmgħet leħinha lit-twajba Carmela Grima eżattament nhar it-22 ta' Ġunju 1883. Minħabba f'din il-kommemorazzjoni, nistgħu nqisu li din hija Sena li fiha Marija qed tistedinna aktar minn snin oħra biex inħalluha tkun verament is-Sultana ta' qlubna. F'din ir-rubrika 'Marija fil-Mużika', aħna ser naraw kif matul is-snin, kompożituri ta' fama mondjali u oħrajn mhux daqstant popolari użaw it-talenti li tahom il-Mulej biex kitbu melodiji b'tifħir lil din l-Omm u Sultana tagħna tas-sema. Ser nitgħallmu wkoll napprezzaw aktar il-mużika li nisimgħu tindaqq fil-knejjes tagħna waqt iċ-ċelebrazzjonijiet li jsawru s-Sena Liturġika.

Introduzzjoni

Ħafna snin qabel ma ġie iffurmat il-Kant Gregorjan li huwa l-Kant uffiċjali tal-Knisja Kattolika, il-poplu kien digaÏ iħoss li għandu jfaħħar lil Alla mhux biss bit-talb vokali (jiġifieri t-talb li jingħad bil-fomm) u t-talb mentali (jiġifieri ħsibijiet dwar Alla) imma anke permezz tal-kant. Infatti, il-poplu Lhudi li kien jinġabar fis-Sinagoga għat-talb kull nhar ta' Sibt kien ikanta innijiet, salmi u talb ieħor. Fit-Testment il-Qadim, insibu l-Ktieb tas-Salmi. Skont it-tradizzjonali Lhudija, dawn is-salmi huma mitkuba mis-sultan David u fihom huwa juri x'ikun qed iħoss f'dak il-mument partikolari fil-ħajja tiegħu – hekk per eżempju, hemm salmi li jitolbu lill-Mulej juri ħniena mal-midneb, oħrajn li jfaħħru lil Alla li wera l-kobor tiegħu fil-ħolqien tad-dinja (salm 8), eċċ. Interessanti li dawn is-salmi ma kinux jinqraw imma kienu jitkantaw u fl-arti naraw lil David idoqq l-arpa biex jitkellem ma' Alla. Fit-Testment il-Ġdid, is-salmi 2, 16, 32, 69, 95 u 110 huma speċifikament identifikati bħala kitba ta' David fl-Evanġelju ta' San Mattew (22,43), l-Atti tal-Appostli (2,31 u 4,25), l-Ittra ta' San Pawl Appostlu lir-Rumani (4,6 u 11,19) u l-Ittra lil-Lhud (4,7). Barra minn hekk, l-innijiet u s-salmi huma msemmija f'żewġ ittri ta' l-Appostlu Missierna San Pawl (Kol 3,16 u Ef 5, 19) u allura dan juri kemm tassew il-poplu kien juża l-kant biex jfaħħar lil Alla. Fil-preżent, is-salmi jintużaw b'mod l-aktar qawwi fil-Quddiesa u fil-Liturġija tas-Sigħat.

Il-Verġni Marija kienet tosserva b'mod l-iżjed assidwu t-tradizzjonijiet u d-drawwiet qaddisa ta' missirijietha fosthom li tinġabar għat-talb flimkien mal-komunita' Lhudija fis-Sinagoga kull nhar ta' Sibt biex flimkien jiċċelebraw il-'Jum tal-Mulej'. Għalhekk kienet taf tajjeb il-kant li kien jitkanta. Interessanti ngħidu kif fl-Evanġelju ta' San Luqa, aħna naraw lil Marija

tkanta l-innu li nistgħu nqisuh bħala 'il-kompożizzjoni tagħha'. Qed nirreferi għall-*Magnificat*. *Magnificat anima mea Dominum et exultavit spiritus meus in Deo Salvatore meo* – Ruħi tfaħħar il-kobor tal-Mulej u l-Ispirtu tiegħi jifraħ f'Alla s-Salvatur tiegħi. Hekk tkanta Marija fid-dar ta' Żakkarija u Elizabetta. Sal-ġurnata tal-lum, dan l-innu għadna nirreferu għalih bħala 'il-Kantiku ta' Marija'. Jiena nistħajjel ukoll lill-Arkanġlu Gabrijel isellem lil Marija bil-kant waqt li jħabbrilha l-misteru tal-maternità divina tagħha: *Ave Maria Gratia Plena Dominus tecum* – is-Sliem għalik Marija mimlija bil-grazzja, il-Mulej miegħek! Ma nistagħġibx għalhekk li bosta pitturi inqdew b'dawn iż-żewġ okkażjonijiet u kull darba li jpittru xeni dwar il-Madonna bdew ipittruha mdawra bl-anġli jdoqqu diversi strumenti mużikali.

Matul il-medda tas-snin, kienu bosta dawn il-mużi'isti li ġew ispirati minn dawn ix-xeni u bdew jiktbu mużika li tagħti unur, ġieħ u glorja lil Marija. Fis-sena 700 W.K., fil-Kulleġġ ta' Sant'Ursola f'Novara, insibu lil Sister Leonarda Isabella, kompożitriċi famuża f'dawk iż-żminijiet. Fost ħafna biċċiet mużikali, din is-soru kitbet Għasar *a cappella* u diversi motetti sagri u iddedikathom lill-Verġni Marija li ddeskrivietha bħala 'l-aktar Surmast għaref tal-mużika'! Fi Spanja, ġew miktuba aktar minn 400 innu monastiku dedikati lill-Madonna li ġibdu l-attenzjoni ta' ħafna mużiċisti u li ġew iffirmati saħansitra mir-Re Alfons X. Fl-Awstrija li hija ikkunsidrata bħala 'il-belt tal-mużika', Leopoldo I kiteb *oratorio* fuq id-Duluri prinċipali tal-Madonna filwaqt li Ferdinandu III ikkompona mużika għall-Innu *Stabat Mater* u Giuseppe d'Asburgo kiteb *Regina Coeli* (l-innu Marjan ta' Żmien l-Għid) għal sopran, vjolini u orgni. Insemmu wkoll numru ta' qaddisin mużiċisti li jibqgħu msemmija għall-kompożizzjonijiet b'tema Marjana fosthom Sant'Alfons Maria De Liguori, San Filippu Neri u Sant' Ildegarda. San

Karlu Borromeo li mexxa l-Konċilju Tridentin għamel riformi anke fil-kamp mużikali u lilu ġie dedikat sett ta' kompożizzjonijiet tal-innu *Magnificat* miktubin minn kompożituri varji bħala turija ta' rikonoxximent. Il-Papa Serġju kiteb *Ave Maria* li hija ikkunsidarata bħala l-aktar waħda melodjuża fir-repertorju Gregorjan. Madankollu, ta' min jgħid li jeżistu diversi arranġamenti ta' dan l-innu - hawnhekk ta' min isemmi lil Ferruccio Busoni li l-ewwel tliet opri tiegħu huma *Ave Maria*, Charles-François Gounoud li kiteb żewġ *Ave Maria* fuq żewġ preludji differenti tal-kompożitur ċelebri Johann Sebastian Bach, u Franz Schubert li kiteb *Ave Maria* li nassoċjawha ħafna maċ-ċelebrazzjoni tas-Sagrament taż-Żwieġ peress li normalment tindaqq waqt l-introjtu tal-Quddiesa matrimonjali. Sa mis-sena 1931, f'Milan (l-Italja) kien diġa' ġie stampat ktejjeb bit-traduzzjoni tat-test tal-*Ave Maria* f'404 lingwi! L-istampatur taljan Ottaviano Petrucci (1466 – 1539) beda l-avventura meraviljuża tiegħu bħala l-ewwel stampatur tal-mużika fl-Italja permezz tal-*Ave Maria* miktuba b'erba' vu'ijiet minn Marbriano de Orto.

Apparti dawn il-kompożizzjonijiet relatati mal-*Ave Maria* li nistgħu nikkunsidrawha bħala l-akbar talba li wieħed jista' jirreċita/ikanta għall-ġieħ tal-Verġni Marija, insemmu innijiet Marjani oħrajn miktuba minn kompożituri differenti matul is-snin – kompożizzjonijiet li jvarjaw minn innijiet miktuba għal vuċi waħda, oħrajn miktubin bil-polifonija (jiġifieri għal aktar minn vuċi waħda), għal orkestra eċċ. Nistgħu nagħmlu riferenza għal G.A. Pitoni li kiteb 250 *Magnificat*; Orlando di Lasso b'100 *Magnificat* polifoni'i; Johann Pachelbel b'96 *Magnificat* għall-orgni; Gregor Joseph Werner li kiteb 44 *Salve Regina*; Nicola Zingarelli li kiteb 18-il *Stabat Mater* u oħrajn. L-innijiet *Stabat Mater* ta' Giovanni Battista Pergolesi (1710-1736) u *Il Vespro della Beata Vergine* ta' Claudio Monteverdi (1567-1643) huma fost l-aqwa kapolavuri mużikali b'tema Marjana. B'din l-istess tema, insibu l-kompożitur ċelebri J.S. Bach b'żewġ *Magnificat* li minnhom il-*Magnificat BWV 243* huwa ikkunsidrat bħala wieħed mill-akbar xogħlijiet vokali tiegħu. Nistgħu nirrimarkaw il-preżenza tal-Madonna f'mużika strumentali fosthom *I 15 Misteri del Rosario* ta' Biber, *Il Concerto per l'Assunzione* ta' Antonio Lucio Vivaldi u oħrajn.

Wara li flimkien tajna ħarsa ħafifa lejn numru ta' innijiet Marjani u l-kompożituri tagħhom, fl-artiklu li jmiss ser naraw kif u meta dawn l-innijiet jintużaw fil-Liturġija tal-Knisja Kattolika Rumana u nibdew nagħtu ħarsa aktar speċifika u dettaljata lejn kull innu partikolari. **L-għan tiegħi f'dawn l-artikli huwa li nitgħallmu napprezzaw aktar il-mużika li tindaqq waqt iċ-ċelebrazzjonijiet fil-Knejjes tagħna għax personalment inħoss li n-nies ma tantx tipparteċipa fil-kant waqt il-Quddies u dan mhuwiex sinjal tajjeb.** Jekk ma nieħdux sehem b'mod attiv fil-kant, inkunu qegħdin nirrendu l-Quddiesa (li hija minnha nnifsha ċelebrazzjoni ta' ferħ u radd il-ħajr lil Alla) f'ċelebrazzjoni mejta. **Quddiem dan ix-xenarju, ma rridux ninsew it-twissija tal-Isqof u Duttur tal-Knisja Santu Wistin: "Min ikanta, ikun qed jitlob darbtejn!"** ◆